

Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006

Deel 2: de noordse woelmuis

D.L. Bekker & R.M. Koelman

Oktober 2007
Rapport van de Zoogdiervereniging VZZ
In opdracht van Ministerie van LNV, Gegevensautoriteit Natuur

Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006

Deel 2: de noordse woelmuis

Datum: 22 oktober 2007

Auteurs:

Drs. D.L. Bekker & R.M. Koelman

In opdracht van:

Ministerie van LNV, Directie Natuur, Gegevensautoriteit Natuur

Productie:

Zoogdierverseniging VZZ

Oude Kraan 8

6811 LJ Arnhem

tel: 026 - 3705318

fax: 026 - 3704038

e-mail: info@vzz.nl

website: www.vzz.nl/

VZZ Rapportnummer 2007.19

Status uitgave:	Eindrapport
Rapport nr.:	2007.19
Project nr.	430.244
Datum uitgave:	22 oktober 2007
Titel:	Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006
Subtitel:	Deel 2: de noordse woelmuis
Samenstellers:	D.L. Bekker & R.M. Koelman
Illustratie voorkant	D.L. Bekker
Projectleider:	Drs. D. L. Bekker
Naam en adres opdrachtgever:	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Directie Natuur, Gegevensautoriteit Natuur Postbus 20401 2500 EK Den Haag
Referentie opdrachtgever:	Relatienr. 179366, Verplichtingnummer 3011527, Kenmerk DN.2006/2011
Akkoord voor uitgave:	Directeur Zoogdierverseniging VZZ drs. J.J. Teeuwisse

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Bekker, D.L. & R.M. Koelman, 2007. Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Nederlandse Zoogdieren VONZ 2006, Deel 2. de noordse woelmuis. VZZ rapport 2007.19 . Zoogdierverseniging VZZ, Arnhem.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdierverseniging VZZ is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de VZZ; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Zoogdierverseniging VZZ / Ministerie van LNV, Gegevensautoriteit Natuur

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Zoogdierverseniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Dankwoord

Het in deze rapportage beschreven onderzoek naar het voorkomen van de noordse woelmuis was mede mogelijk door de inzet van vrijwilligers. Allereerst natuurlijk dank aan alle leden van de Noord Hollandse Zoogdier Studiegroep (NOZOS) voor hun inzet tijdens de diverse inventarisatieweekenden. Tevens dank aan alle andere vrijwilligers die aan de inventarisatiekampjes hebben deelgenomen. Tenslotte ook dank aan de hieronder genoemde organisaties voor de medewerking en/of toestemming hun terreinen te mogen betreden: Staatsbosbeheer (C. Bruin & E. van der Spek), Natuurmonumenten (L. Tinga), NIOZ (B. Spaans) en De Lieuw (M. Drenth).

Het verspreidingsonderzoek aan Nederlandse zoogdieren en daarmee ook deze rapportage is mede mogelijk gemaakt door financiering door het Ministerie van LNV. Met het oprichten van een Gegevensautoriteit Natuur wil het ministerie duidelijkheid geven over de locaties waar initiatiefnemers rekening moeten houden met beschermde soorten en waar ruimte is om te bouwen en te ontwikkelen. De gegevensautoriteit verstrekt informatie over locaties waar herstel van bedreigde populaties wordt nagestreefd (de leefgebiedenbenadering). Het Centraal Bureau voor Statistiek speelt een belangrijke rol bij het bepalen van de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens.

**landbouw, natuur en
voedselkwaliteit**

Inhoud

Dankwoord	3
1 Inleiding	7
1.1 Noordse woelmuisonderzoek.....	8
2 De noordse woelmuis.....	11
2.1 Introductie.....	11
2.2 Verspreidingsonderzoek 2006.....	11
2.3 Beoogd resultaat.....	12
3 Methode	13
3.1 Muizen vangen mbv inloopvallen	13
3.2 Texel.....	14
4 Resultaten.....	17
5 Discussie en conclusie.....	19
5.1 Gevolgde werkwijze met vrijwilligers	19
5.2 Verandering van het verspreidingsbeeld in 2006.....	19
5.3 Opdracht en bereikte resultaten.....	21
6 Aanbevelingen	23
7 Literatuur	25

Bijlage 1: Coördinaten raaien Texel 2006

Bijlage 2: Aantal gevangen noordse woelmuizen en aardmuizen Texel 2006

1 Inleiding

Door het ondertekenen van de Habitatrictlijn heeft Nederland zich internationaal verplicht om de biologische diversiteit te waarborgen door natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna in stand te houden. Met de aanmelding van gebieden en de in gang gezette aanwijzing daarvan, geeft Nederland invulling aan aangegane EU-verplichtingen voor gebieds-bescherming. De Gegevensautoriteit Natuur investeert in daarom het gericht verzamelen van verspreidingsgegevens van verschillende beschermde soorten. Deze gegevens zijn verder ook van groot belang voor een breed scala aan gebruikers: van bedrijfsleven en (semi-) overheden tot maatschappelijke organisaties en wetenschap. Het belangrijkste is echter om Het ministerie van LNV gaat er vanuit dat een eenduidige, betrouwbare en integrale gegevensvoorziening in de toekomst zal leiden tot een consistentere toepassing van wet- en regelgeving.

VONZ-2006 is het project van Zoogdierverseniging VZZ waarbinnen oude waarnemingen van bedreigde of zeldzame zoogdieren worden geactualiseerd. Naast verspreidingsonderzoek aan de noordse woelmuis gaat het hierbij om de boommarter, waterspitsmuis, eikelmuis, hazelmuis, ingekorven vleermuis en de zwermfunctie van vleermuis winterverblijven. De gegevens die binnen dit project worden verzameld, zijn van grote waarde voor de bescherming van betreffende soorten. Met name in gebieden waar grote ingrepen in het landschap zijn gepland, is het belangrijk om een goed beeld van de situatie ter plekke te hebben. Het inhaalslagproject VONZ-2006 vormt hierbij een belangrijk instrument.

Eind augustus 2006 heeft het Ministerie van LNV, via de Gegevensautoriteit Natuur, aan Zoogdierverseniging VZZ de opdracht gegeven om het verspreidingsonderzoek naar beschermde zoogdiersoorten voor het eerste jaar (2006/2007) te organiseren. Het gaat zowel om het coördineren van vrijwilligers met betrekking tot het inventariseren van zoogdieren als om het ontwikkelen en uitvoeren van nieuwe methodieken ten behoeve van het gericht verzamelen van verspreidingsgegevens. In korte tijd wordt geprobeerd de verspreiding van een aantal bedreigde of zeldzame zoogdiersoorten in kaart te brengen. Hiervoor is de hulp van veel vrijwilligers nodig. Vooruitlopend op deze opdracht werd door Zoogdierverseniging VZZ in april 2006 reeds begonnen met het opzetten van de boommarterinventarisatie voor Kennemerland.

In voorliggend rapport wordt verslag gedaan van de werkwijze en resultaten die in dit eerste jaar zijn bereikt voor de noordse woelmuis. Het rapport is onderdeel van een 7-delige reeks. Gelijktijdig met dit rapport komen de volgende delen uit:

- Deel 1: de boommarter
- Deel 3: de waterspitsmuis
- Deel 4: de eikelmuis
- Deel 5: de hazelmuis
- Deel 6: de ingekorven vleermuis
- Deel 7: zwermlocaties bij 'winterverblijven'

1.1 Noordse woelmuisonderzoek

De noordse woelmuis staat op bijlage II en IV van de Habitatrictlijn evenals in tabel 3 van de Flora- en faunawet en is bovendien als kwetsbaar (KW) geclassificeerd in de Rode Lijst van Kwetsbare en Bedreigde Zoogdiersoorten in Nederland. Tevens is de noordse woelmuis aangemerkt als prioritaire soort omdat de in Nederland voorkomende ondersoort endemisch is en dus buiten ons land nergens voorkomt.

Deel 2, de noordse woelmuis, rapporteert over het eerste jaar van het verspreidingsonderzoek naar het voorkomen van deze soort in het kader van de Inhaalslag 2006-2010: het bevangen van 150 kilometerhokken, deels door professionals en deels door vrijwilligers.

Het bevangen van kilometerhokken is een aanvulling op onderzoek dat reeds gedurende een aantal jaren wordt uitgevoerd naar de verspreiding van de noordse woelmuis (en andere kleine zoogdiersoorten): het 'Verspreidingsonderzoek muizen en spitsmuizen', waarbij gebruik gemaakt wordt van braakbalanalyse (Bekker, 2006). Dit onderzoek is afhankelijk van de verspreiding van kerk- en ransuilen en de inzet van vrijwilligers om deze te verzamelen. Een analyse van de huidige dekking (door deze uilensoorten) van het potentiële verspreidingsgebied van de noordse woelmuis, levert een aantal ongedekte gebieden (kilometerhokken) op, waar aanvullend onderzoek noodzakelijk is. Deze analyse is in 2005 in opdracht van LNV uitgevoerd (Bekker, 2005).

De enige manier om kilometerhokken waarvan geen braakbalinformatie te verkrijgen is alsnog te inventariseren is middels onderzoek met inloopvallen. Aansluitend op het braakbalonderzoek gaat het om onderzoek naar het voorkomen van de soort, niet om bepaling van de populatiegrootte. Wanneer een dergelijk onderzoek cyclisch wordt uitgevoerd, kunnen uitspraken gedaan worden over eventuele areaalveranderingen. Voor dit eerste jaar is besloten om Texel, als één van de vijf regio's waar de noordse woelmuis voorkomt, gebiedsdekkend te inventariseren, met als bedoeling om zo in vijf jaar tijd het gehele leefgebied van de noordse woelmuis in kaart te hebben (op km-hok niveau).

Texel speelt binnen Nederland een bijzondere rol voor onze inheemse muizensoorten. Het vormt één van de belangrijkste leefgebieden voor de endemische (ondersoort) noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*). Op Texel komt de noordse woelmuis in droge én natte vegetatietypen voor, terwijl hij zich op het vaste land vaak beperkt tot de meer karakteristieke vochtige en natte vegetaties. Dit voorkomen in een verscheidenheid aan biotopen heeft als oorzaak dat er op Texel geen concurrentie was met andere woelmuissoorten. Sinds 1985 is op Texel echter ook de aardmuis (*Microtus agrestis*) waargenomen en deze soort heeft zich de afgelopen 20 jaar steeds meer verspreid over het eiland. Concurrentie met de aardmuis is op Texel naar verwachting een belangrijk knelpunt voor de noordse woelmuis. Op termijn zou dit tot een sterke afname van het leefgebied van

de noordse woelmuis kunnen leiden, doordat de aardmuis leefgebieden van de noordse woelmuis kan overnemen.

Alle kilometerhokken van Texel waarvan geen recente gegevens aangaande het voorkomen van noordse woelmuis voorhanden waren, zijn met behulp van inloopvallen geïnventariseerd; een deel met behulp van vrijwilligers en een deel met behulp van professionals.

2 De noordse woelmuis

2.1 Introductie

De noordse woelmuis neemt als ijsstijdrelict binnen de zoogdierfauna van Nederland een bijzondere plaats in. Als aparte ondersoort is de noordse woelmuis de enige endemische zoogdiersoort van Nederland. De noordse woelmuis leeft in rietlanden, zeggenvegetaties, drassige hooilanden, vochtige extensief gebruikte (zowel maaien als begrazen) weilanden met strooisellaag en in vochtige oevervegetaties langs meren, rivieren, zeearmen, kreken, wielen en kleiputten. Wanneer er geen concurrentie van andere woelmuissorten optreedt, worden ook drogere biotopen zoals wegbermen, dijktafuds en droge graslanden bezet. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval op Texel. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de soort erg mobiel kan zijn. Bergers *et al.* (1998) komen na modelberekeningen tot een maximaal overbrugbare afstand van enkele kilometers.

2.2 Verspreidingsonderzoek 2006

Sinds 1961 (IJsseling & Scheygrond 1962) worden vijf regio's onderscheiden waar de noordse woelmuis voorkomt: Texel, Friesland en de kop van Overijssel, Noord-Holland Midden, het Utrechts-Hollands plassenengebied en het Delta-/benedenrivierengebied. De soort kan nieuwe geschikte gebieden koloniseren. Zo toonde Van der Reest *et al.* (1998) aan dat de noordse woelmuis voorkomt op recent gevormde eilandjes in het Deltagebied.

Recent is vastgesteld dat binnen Nederland de noordse woelmuis in 6.3% (2323) van het totaal aantal kilometerhokken in Nederland verwacht mag worden. Daarvan ligt 45.8% (1064) in de Delta, 21.7% (505) in Friesland, 15.7% (365) in Noord-Holland, 9.8% (228) in Zuid-Holland/Utrecht en 6.9% (161) op Texel (Bekker, 2005). In Friesland en Zuid-Holland is er sprake van een schijnbare recente toename, maar meest waarschijnlijk komt deze zogenaamde toename door een veel intensievere braakbalmonitoring, waardoor atlasblokken beter onderzocht zijn, met als gevolg een grotere trefkans op het vaststellen van de aanwezigheid van noordse woelmuis.

Op basis van een vergelijking op atlasblokniveau is een achteruitgang berekend voort de periode 1950-2006 van 30%. Waarschijnlijk is de achteruitgang op basis van een vergelijking op kilometerhokniveau groter. Zo is de achteruitgang voor het noordelijke Deltagebied voor de periode 1950-2000 berekend op basis van km-hokken op minimaal 30% (La Haye, 2001), terwijl op basis van atlasblokken de achteruitgang 'slechts' 14% bedraagt (Bergers & La Haye, 1997).

2.3 Beoogd resultaat

In 2006 vond het onderzoek op Texel plaats, waarbij het vangen deels door professionals en deels door vrijwilligers werd uitgevoerd. Deze laatste groep is middels het organiseren van inventarisatiekampen opgeleid om het veldwerk in de toekomst mogelijk zelfstandig uit te kunnen voeren. Wanneer vrijwilligers ook in de komende jaren waarnemingen blijven verzamelen, zou het beeld in bepaalde mate actueel kunnen blijven. Het gaat bij de geïnventariseerde gebieden op Texel zowel om de Habitatrichtlijngebieden als agrarisch gebied.

Bij de inventarisatie op Texel is tegelijkertijd het voorkomen van andere (woelmuis)soorten o.a. (rosse woelmuis en aardmuis) in kaart gebracht en daarmee de concurrentiedruk voor de noordse woelmuis. De genoemde soorten waren daarbij als “bijvangst” in de inloopvallen aanwezig.

Met het voorgestelde onderzoek is in 1 jaar tijd één van de vijf regio's waarin de noordse woelmuis voorkomt in kaart gebracht, zowel qua aanwezigheid als qua afwezigheid en ook werd vastgesteld waar de belangrijkste kerngebieden liggen..

De ervaringen van 2006 kunnen de komende jaren in de overige vier regio's toegepast worden.

3 Methode

Het inventariseren van noordse woelmuizen (en ook de meeste andere soorten muizen) kan het beste gebeuren in het najaar, wanneer de populatiedichtheid het grootst is en daarmee ook de vangkans. Een kilometerhok werd bevangen door een raai steeds binnen het meest kansrijk geachte noordse woelmuisbiotoop van dat kilometerhok te plaatsen.

Er is berekend dat binnen de periode 2006-2010 in totaal ongeveer 750 kilometerhokken (450 kilometerhokken binnen en 300 kilometerhokken buiten de voor de noordse woelmuis aangewezen habitatrictlijn-gebieden) met inloopvallen bemonsterd moeten worden; voor een periode van 5 jaar betekent dat 150 kilometerhokken per jaar. Van deze 150 kilometerhokken dienen ongeveer 1/3 bemonsterd te worden met behulp van vrijwilligers, de andere 2/3 kunnen door professionals bevangen worden.

3.1 Muizen vangen mbv inloopvallen

De standaardmethodiek voor het aantonen van soorten met behulp van inloopvallen is de IBN-methode. Hierbij worden vallijnen van 20 vallen (10 x 2 vallen) uitgezet en gedurende 2 nachten gecontroleerd (totaal 4 controles). Normaal gesproken wordt deze methode toegepast op gebieden van een bepaalde grootte; de grootte bepaalt het aantal in te zetten vallijnen. Nu moeten echter met behulp van de IBN-methode op kilometerhok-niveau uitspraken worden gedaan. Per kilometerhok wordt bepaald in hoeverre er voor noordse woelmuizen geschikt geacht biotoop voorhanden is. In het meest kansrijke biotoop wordt een vallenrij geplaatst; de uitkomst van de vanginspanning bepaald het wel of niet aanwezig zijn van noordse woelmuis in dat betreffende kilometerhok. Per eenheid van 4 controles (halve vangweek) kunnen 6 vallenrijen gecontroleerd worden; per week zijn dat er 12.

Bij de vrijwilligers is er niet gewerkt met dubbele vallenrijen (10x2), maar is met enkele vallenrijen gevangen (10x1). Ook zijn er meerdere vallenrijen per kilometerhok geplaatst.

Vangmethodiek per vallenrij: na het plaatsen van de vallen op dag 1 worden deze gedurende twee nachten open gezet, om de dieren te laten wennen aan de vallen (de mogelijkheid ongehinderd in en uit te lopen). De vallen zijn daarbij gevuld met voldoende hooi en lokvoer. Op de morgen van dag 4 worden de vallen op scherp gezet en vervolgens om de 12 uur gecontroleerd. Na de laatste controle op de morgen van dag 6 worden de vallen verwijderd.

Tijdens de 4 controles van elke sessie wordt van elk gevangen dier aan de hand van uiterlijke kenmerken de soortnaam vastgesteld. De gevangen dieren worden gemerkt door middel van het wegknippen van een stukje vacht aan de bovenkant van het achterlichaam. Dit is nodig om door middel van de vang-en-terugvang methode een beter inzicht te krijgen van het aantal aanwezige muizen. Alleen waterspitsmuizen

worden niet geknipt; het verwijderen van een pluk haren wordt niet verantwoord geacht, aangezien een dergelijke ingreep de isolerende werking van de vacht (onder water) te negatief beïnvloed. Wanneer er noordse woelmuizen werden gevangen, zijn deze gewogen, gesekst en gemeten.

Naast beschrijving van de vangsten is van elke raailocatie een korte beschrijving van de vegetatie gemaakt. Bovendien is elke locatie fotografisch gedocumenteerd.

3.2 Texel

Het aantal kilometerhokken op Texel waarvan vóór 2003 geen recente gegevens voorhanden waren aangaande het wel- of niet-voorkomen van noordse woelmuis, bedroeg iets meer dan 150, precies het aantal dat jaarlijks in het kader van de Inhaalslag soorten (noordse woelmuis) met behulp van inloopvallen geïnventariseerd dient te worden. Voor 2006 is daarom besloten Texel vlakdekkend te bevangen, waarvan een deel door vrijwilligers en een deel door professionals.

De meest recente grootschalige inventarisatie, waarbij specifiek op noordse woelmuis werd gevangen was in 2003 (Boonman, 2003). De kilometerhokken waar toen noordse woelmuizen zijn gevangen zijn in 2006 niet opnieuw bemonsterd.

Vrijwilligers

De raaien zijn in clusters uitgezet, waardoor het voor de deelnemers mogelijk was 5 raaien per ronde te kunnen controleren. Er is in 3 rondes gevangen:

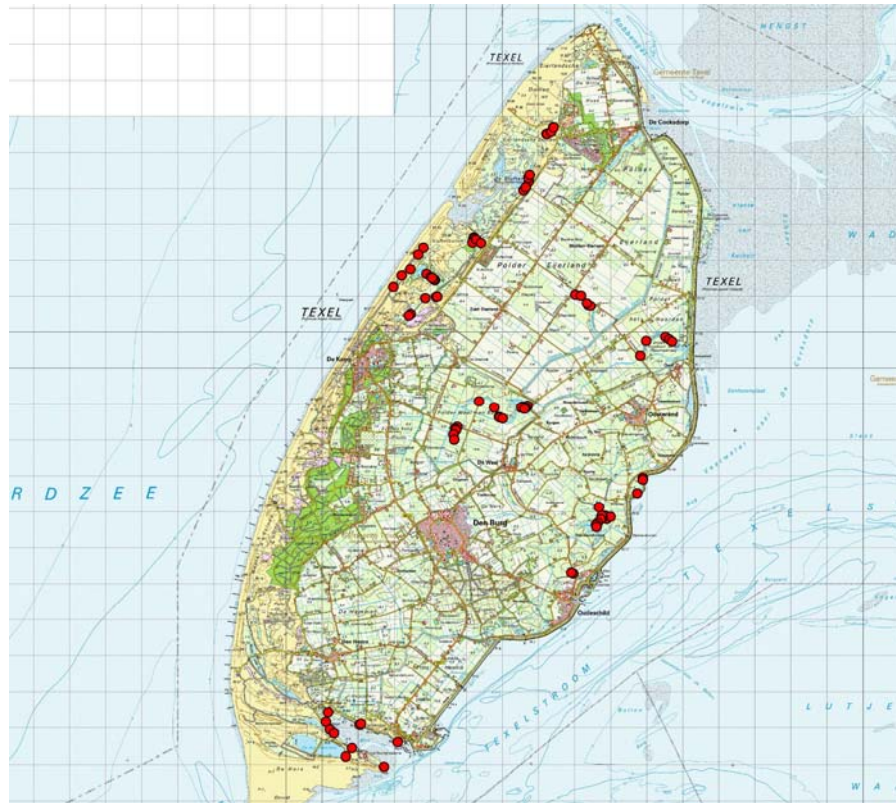
- 1^e ronde; september 2006; omgeving Mokbaai
- 2^e ronde; september 2006; poldergebied
- 3^e ronde; oktober 2006; duingebied rond De Slufter

In totaal zijn 80 raaien bevangen (figuur 1). De xy-coördinaten van de raaien (middelpunt van elke raai) zijn vermeld in Bijlage 1.

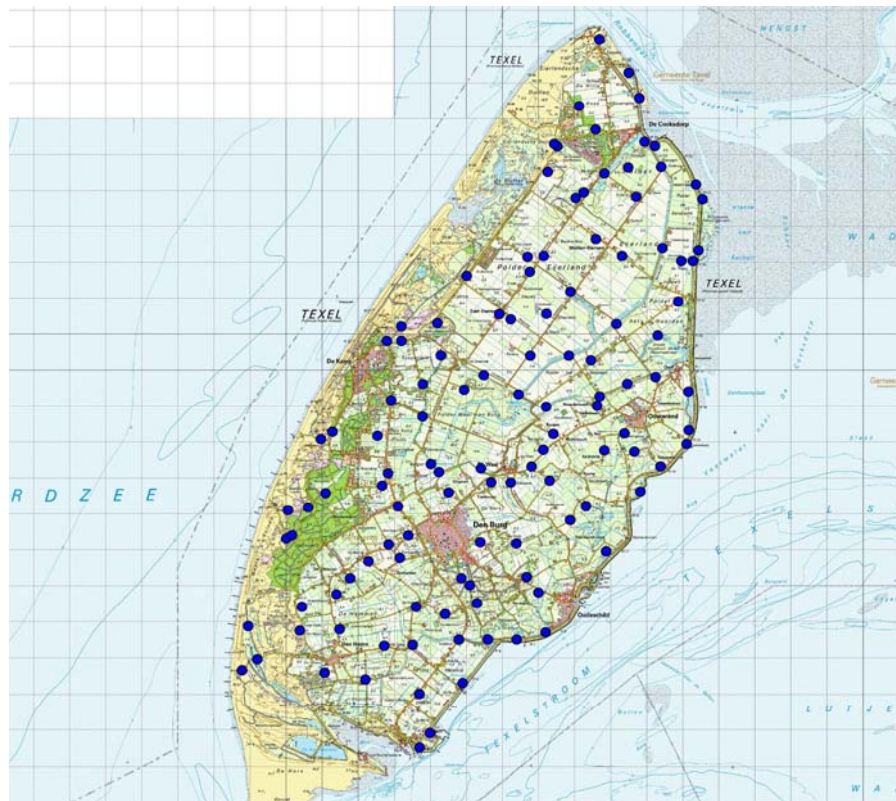
De volgende vrijwilligers hebben aan het onderzoek meegewerkt (sommigen waren aanwezig bij meer dan één kamp): R. Bitter, J. Boshamer, E. de Bruijkere, P. Esselink, H. de Graaf, M. Haakma, R. Haselager, A. Hoffmann, E. Huisman, N. Huizenga, A. Hunia, D. Klees, E. Koopman, P. v.d. Linden, K. Mostert, S. Roselaar, V. Schaafsma, E. Thomassen, B. Veenstra, J. Verbeek, K. Verschoor, A. v.d. Wal, J. de Wit, G. Witte en J. Zeiler.

Professionals

Voor dit onderzoek is er gevangen in de periode oktober-november 2006 door A.J. Haarsma, R.M. Koelman en P. van der Linden. Per persoon zijn per week steeds 2 sessies van 6 raaien bevangen; in totaal een kleine 120 raaien (figuur 2). De xy-coördinaten van de raaien (middelpunt van elke raai) zijn vermeld in Bijlage 1.

Figuur 1. Raaien bevangen door vrijwilligers op Texel in 2006.

Figuur 2. Raaien bevangen door professionals op Texel in 2006.

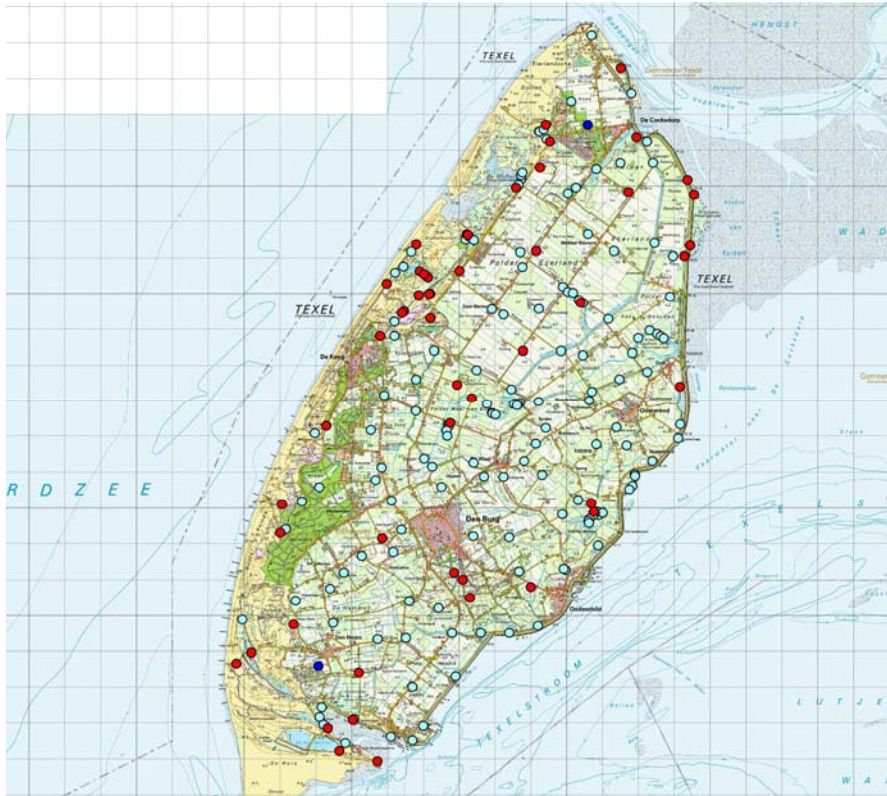
Gecombineerd zijn er in totaal 150 kilometerhokken bevangen, waarbij in 8 kilometerhokken zowel door vrijwilligers als professionals is gevangen (figuur 3).

Figuur 3. Kilometerhokken bevangen door professionals (blauw) en vrijwilligers (rood) op Texel in 2006.

4 Resultaten

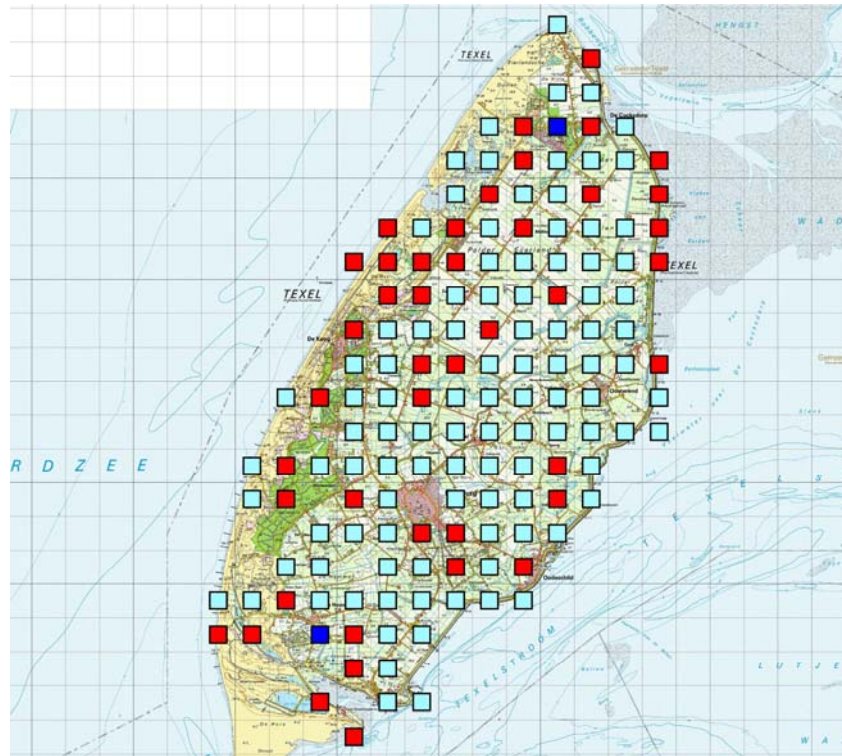
In Bijlage 2 staan per raai het totaal aantal gevangen noordse woelmuizen en aardmuizen; dezelfde gegevens worden in figuur 4 weergegeven.

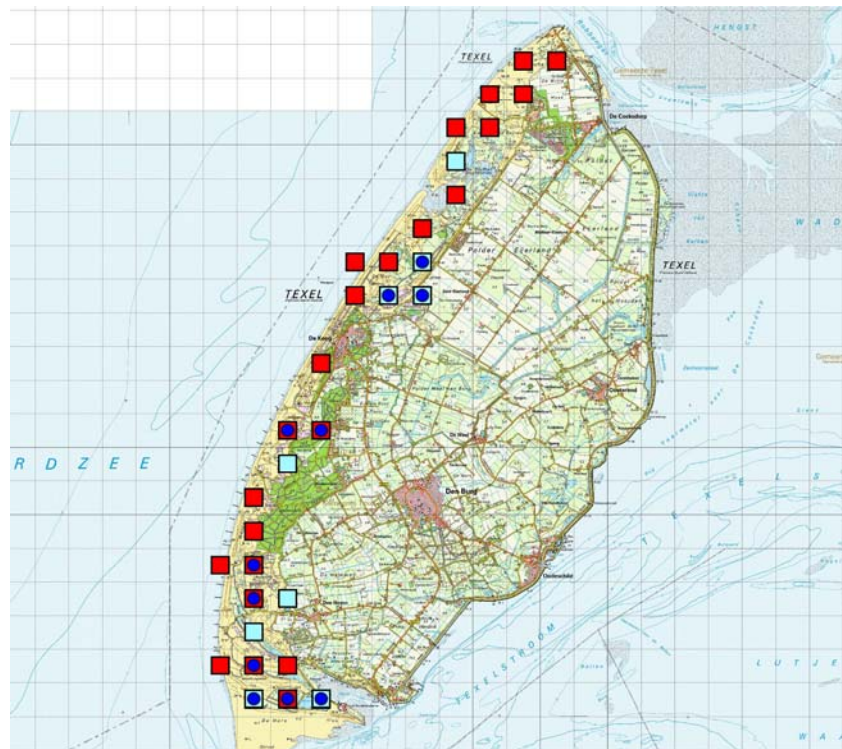
Figuur 4. De op Texel in 2006 bevangen raaien (lichtblauw) met vangsten van noordse woelmuis (rood) en aardmuis (donkerblauw).

Wanneer deze gegevens vertaald worden naar kilometerhokken, ontstaat figuur 5: van de 150 kilometerhokken zijn er 43 met noordse woelmuisvangsten en slechts 2 met vangsten van aardmuizen.

Wanneer we de gegevens van Boonman (2003) er bij betrekken, valt het op dat deze in het duingebied tussen Mokbaai en De Slufter in veel kilometerhokken aardmuizen ving (11 tegen 15 met noordse woelmuis), waarbij in 6 van de gevallen samen met noordse woelmuizen (figuur 6).

Figuur 5. De op Texel in 2006 bevangen kilometerhokken (lichtblauw) met vangsten van noordse woelmuis (rood) en aardmuis (donkerblauw).

Figuur 6. De op Texel in 2003 bevangen kilometerhokken (lichtblauw) met vangsten van noordse woelmuis (rood) en aardmuis (donkerblauw).

5 Discussie en conclusie

5.1 Gevolgde werkwijze met vrijwilligers

Bij dit onderzoek is er van te voren van uitgegaan dat 30% van de te onderzoeken kilometerhokken werd bemonsteren door vrijwilligers en 70% door professionals. Dit bleek haalbaar door het organiseren van kampjes tijdens een aantal weekenden. Zonder deze kampjes is het vrijwel uitgesloten dat, met dezelfde financiële middelen, in één jaar een dergelijk aantal kilometerhokken onderzocht kan worden.

Het lijkt mogelijk om vrijwilligers zelfstandig in te zetten voor het inventariseren van noordse woelmuizen, maar alleen nadat ze hebben geleerd om noordse woelmuizen goed te herkennen en te onderscheiden van aardmuizen en veldmuizen mbv woelmuispecialisten. Het zelfstandig kunnen werken wordt ondersteund door de 'Handleiding inventarisatie noordse woelmuis m.b.v. inloopvallen'. Daarnaast is er nog steeds (op afstand) de ondersteuning van professionals.

Vrijwilligers zijn tot veel in staat, maar vertonen een zeer sterke voorkeur voor het inventariseren van natuurgebieden. Omdat deze veelal ook moeilijker toegankelijk zijn, is het goed om juist deze gebieden gedurende georganiseerde kampjes te inventariseren. De vrijwilligers krijgen dan bovendien het idee dat ze ergens komen waar ze anders niet mogen of kunnen komen, wat stimulerend werkt. De professionele inventariseerders kunnen zich dan richten op de landschappelijk wat minder fraaie gebieden of de makkelijker bereikbare terreinen.

Doordat vrijwilligers de voor het inventariseren van noordse woelmuizen noodzakelijke dure inloopvallen in bruikleen kunnen krijgen van de Zoogdierverseniging VZZ (op voorwaarde van het gericht inventariseren en aanleveren van data), zullen zij veel eerder geneigd zijn om te gaan inventariseren. Na overleg met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer zijn op Texel 100 vallen aangeschaft en deze worden bij EcoMare opgeslagen. Vrijwilligers op Texel kunnen hier gebruik van maken.

5.2 Verandering van het verspreidingsbeeld in 2006

Het jaar 2006 bleek een 'slecht' muizenjaar te zijn, terwijl 2005 juist te boek staat als een heel goed muizenjaar; er werden in 2006 op veel plaatsen geen aardmuizen of noordse woelmuizen aangetroffen, of wanneer aangetroffen waren de aantallen uitermate laag. Dit beeld kwam o.a. ook naar voren uit de relatief slechte broedresultaten van onder andere velduil.

Door nu eens in de 5 jaar een regio te bemonsteren kan het zijn dat in een slecht jaar de verspreiding van een soort zeer beperkt naar voren komt en dat 5 jaar later in een goed muizenjaar gevangen wordt, waardoor het verspreidingsbeeld en vooral de aantallen gevangen dieren sterk verschillen. Een onderlinge vergelijking van de resultaten is dan zeer moeilijk. Het alternatief, het per jaar per deelgebied

gemiddeld 30 km hokken onderzoeken, is vanuit logistiek oogpunt echter minder wenselijk.

Texel is dermate groot van omvang dat in 1 jaar circa 150 km hokken onderzocht konden worden, waarmee deze regio dekkend werd onderzocht. Voor de vier andere regio's geldt dit niet. Binnen regio Zuid-Holland - Utrecht liggen duidelijk minder te onderzoeken km-hokken en in de regio's Friesland, Noord-Holland midden en Delta-benedenrivieren meer. In het jaar dat de regio Zuid-Holland - Utrecht aan de buurt is dient ook in de andere regio's gevangen te worden.

In de loop van de tijd is de onderzoeksvraag iets gewijzigd waardoor nu de insteek is om op 10x10 km hok niveau actueel te blijven. Jaarlijks dient bekeken te worden van welke gebieden het in dit kader het meest wenselijk is dat deze geïnventariseerd worden.

In het seizoen 2006 zijn 150 km onderzocht op de aanwezigheid van noordse woelmuizen. In 43 kilometerhokken zijn daadwerkelijk noordse woelmuizen aangetroffen, de op Texel ook te verwachten aardmuis daarentegen in slechts 2 km-hokken.

Aangezien Booman in 2003 in het duingebied tussen Mokbaai en De Slufter in een hoog percentage van de kilometerhokken aardmuizen aantrof, was de verwachting dat in ieder geval in dit gebied het aantal kilometerhokken met noordse woelmuis verder zou zijn afgenomen ten gunste van aardmuis. Echter, in alle kilometerhokken waar in 2003 alleen aardmuizen werden gevangen, werd de soort in 2006 niet vastgesteld of werden alleen noordse woelmuizen gevangen (kilometerhokken waar in 2003 noordse woelmuizen werden gevangen, zijn in 2006 niet opnieuw bemonsterd). Opgemerkt dient te worden dat in 2006 voor elk kilometerhok die locatie is gekozen waar de kans noordse woelmuis aan te treffen het grootst werd geacht. In de duinen waren dit met name de nattere delen, wat niet per definitie de meest kansrijke locaties zijn aardmuizen om aan te treffen; in 2003 werd meer random gesampeld.

Om het idee te kunnen bevestigen dat aardmuizen met name aanwezig zijn in de drogere ruige duinterreinen en een beter inzicht te krijgen in het concurrentiemechanisme tussen aardmuis en noordse woelmuis op Texel, is het gelijktijdig bevangen van zowel ruige natte als ruige droge delen van de duinen aan te bevelen.

De twee aardmuisvangsten uit 2006 kunnen (net als die uit 2003) worden gerelateerd aan het duingebied. Dat betekent dat er tot op heden nog geen enkele betrouwbare waarneming van aardmuis uit het poldergebied bekend is. Het lijkt er voorlopig op dat aardmuis schijnbaar niet in staat is de relatief korte vegetaties in de polder te koloniseren. Hierbij kan worden aangetekend dat de noordse woelmuis op Texel onder meer in biotopen aangetroffen wordt waar op het vaste land veldmuizen zouden worden verwacht. Een voorzichtige en voorlopige conclusie ("werkhypothese") is dat de noordse woelmuis op Texel in veldmuisbiotopen een sterkere concurrentiepositie heeft dan de aardmuis en zich daardoor nog op relatief veel plaatsen weet te handhaven.

In dit verband dient het gevaar van de introductie van veldmuis op Texel genoemd te worden. Ondanks de levensgrote kans dat deze in de rest van Nederland zeer algemeen voorkomende soort met allerlei grond- en materiaaltransporten het eiland kan bereiken, lijkt hier gelukkig nog steeds geen sprake van te zijn. Dit is enigszins verbazingwekkend daar de afgelopen decennia reeds vier andere soorten kleine zoogdieren door menselijk toedoen op Texel zijn gearriveerd. Dit betreft de volgende soorten: dwergmuis (sinds 1956), aardmuis (sinds 1985), rosse woelmuis (sinds 1998) en huisspitsmuis (sinds 2006). Wanneer het inderdaad zo is dat de noordse woelmuis zich op Texel in typische veldmuisbiotopen ondanks de aanwezigheid van de aardmuis weet te handhaven, zal de komst van de veldmuis op Texel er toe leiden dat in korte tijd de noordse woelmuizen uit het grootste deel van het poldergebied zullen worden verdreven. Deze veronderstelling is onder meer gebaseerd op de situatie m.b.t. het voorkomen van noordse woelmuizen en veldmuizen in Noord-Beveland. Nadat veldmuizen in 1967 dit voormalige Zeeuwse eiland bereikten werden de reeds aanwezige noordse woelmuizen daar in minder dan 12 jaar tijd uit alle drogere graslandbiotopen verdrongen en momenteel komt de noordse woelmuis in Noord-Beveland nog slechts in een beperkt aantal gebieden met natte biotopen voor. De enige methode om dit scenario voor de toekomst af te wenden, bestaat uit nauwgezette controle van inkomende transporten. Of dergelijke controles maatschappelijk dan wel economisch haalbaar zijn is daarbij de vraag. Gevreesd moet dan ook worden dat het verschijnen van de veldmuis op Texel slechts een kwestie van tijd is.

Dat op Texel niet alleen de noordse woelmuis concurrentie van een nauwverwante soort ondervindt, bleek uit de vangst van een huisspitsmuis in het noorden van het eiland (Koelman en Haarsma, 2007). Tot nu toe was de waterspitsmuis de enige spitsmuissoort van het eiland, waarbij de soort door gebrek aan concurrentie op Texel een veel breder scala aan biotopen bezette dan op het vasteland. Van deze eerste vondst van een huisspitsmuis (zonder twijfel door menselijk handelen geïntroduceerd) mag dan ook verwacht worden dat deze een achteruitgang inluit van de waterspitsmuis op Texel.

5.3 Opdracht en bereikte resultaten

Opdracht

De opdracht voor 2006 was het inventariseren van minimaal 150 kilometerhokken op het voorkomen van noordse woelmuis, waarvan ongeveer 70% mbv professionals en 30% mbv vrijwilligers. Het streven was zoveel mogelijk vrijwilligers op te leiden om later zelfstandig te kunnen inventariseren.

Bereikte resultaat

De 150 te bevangen kilometerhokken zijn bemonsterd, terwijl op de kampen zich in totaal 25 vrijwilligers hebben ingezet om het inventariseren van noordse woelmuizen onder de knie te krijgen.

Vershil

Er is aan de aan de opdracht verbonden eisen voldaan.

6 Aanbevelingen

Naast de vrijwilligers is er nog een ‘groep’ inventariseerders die verspreidingsinformatie van noordse woelmuis kan leveren, namelijk de commerciële adviesbureau's en dan met name die bureau's die zijn aangesloten bij het netwerk groene bureau's. Veelal verdwijnen de door hun verzamelde gegevens in een rapport en de data worden niet opgenomen in de NDFF. Zij worden hier ook niet voor betaald en hebben daarom geen capaciteit om deze gegevens beschikbaar te maken.

Het zou wenselijk zijn indien vanuit Dienst Regelingen dan wel DLG wordt opgelegd dat voor een ontheffingsaanvraag ten behoeve van de Flora- en faunawet de verzamelde verspreidingsinformatie wordt opgenomen in de NDFF.

Noordse woelmuizen kunnen makkelijk verward worden met andere woelmuissoorten en dan met name met de aardmuis. Om te allen tijde zekerheid te hebben over de juiste determinatie van noordse woelmuizen, verdient het aanbeveling om gevangen exemplaren fotografisch te documenteren en eventueel op te meten, zodat waarnemingen naderhand gecontroleerd kunnen worden.

7 Literatuur

- Bekker, D.L., 2005. Verspreidingsonderzoek muizen en spitsmuizen 2005. Haalbaarheidsstudie braakbalmethode voor landsdekkend beeld verspreiding noordse woelmuis, water- en veldspitsmuis. VZZ rapport 2005.81. VZZ, Arnhem.
- Bekker, D.L., 2006. Verspreidingsonderzoek muizen en spitsmuizen in 2005. VZZ rapport 2006.001. VZZ, Arnhem.
- Bergers, P.J.M. & M. La Haye, 1997. Noordse woelmuis sterker bedreigd dan gedacht; soortbeschermingsplan op maat nodig. Zoogdier 8(1): 3-6.
- Boonman, M., 2003. De noordse woelmuis in natte duinvalleien op Texel. VZZ & Natuurbalans rapportnummer 2003-36, Arnhem/Nijmegen.
- Koelman, R.M. & A.J. Haarsma, 2007. Huisspitsmuis nieuw op Texel. Zoogdier, jaargang 18 nr. 1.
- La Haye, M. 2001. De noordse woelmuis op de Zuid-Hollandse Eilanden in 2000. VZZ-rapport 2001.15, Arnhem. In opdracht van provincie Zuid-Holland.

Bijlage 1 Coördinaten raaien Texel 2006

Vrijwilligers Texel

gebied	raai	ronde	x_coord	y_coord	gebied	raai	ronde	x_coord	y_coord
Mokbaai	Raai 01	1	114100	557600	De Staart	Raai 32	2	115753	566356
Mokbaai	Raai 02	1	113040	558070	De Staart	Raai 33	2	115722	566265
Mokbaai	Raai 03	1	113080	558100	De Staart	Raai 34	2	115655	566141
Mokbaai	Raai 04	1	112170	558410	De Staart	Raai 35	2	115672	565995
Mokbaai	Raai 05	1	112110	558150	Zandkes	Raai 36	2	120898	564938
Mokbaai	Raai 06	1	112220	557940	Zandkes	Raai 37	2	120903	564885
Mokbaai	Raai 07	1	112330	557840	Zandkes	Raai 38	2	120744	564510
Mokbaai	Raai 08	1	112660	557210	De Snippen	Raai 39	2	118968	562274
Mokbaai	Raai 09	1	112830	557430	De Snippen	Raai 40	2	118919	562305
Mokbaai	Raai 10	1	113720	556930	De Muy oost	Raai 01	3	115134	570447
Hoogezandskil	Raai 01	2	119032	570040	De Muy oost	Raai 02	3	115022	570531
Hoogezandskil	Raai 02	2	119181	570013	De Muy oost	Raai 03	3	114898	570616
Hoogezandskil	Raai 03	2	119455	569723	De Muy oost	Raai 04	3	115103	570460
Hoogezandskil	Raai 04	2	119389	569733	De Muy oost	Raai 05	3	115058	570503
Hoogezandskil	Raai 05	2	119347	569798	Slufterbollen	Raai 06	3	116177	571483
De Bol	Raai 06	2	120829	568333	Slufterbollen	Raai 07	3	116214	571621
De Bol	Raai 07	2	120998	568744	Slufterbollen	Raai 08	3	116243	571603
De Bol	Raai 08	2	121524	568859	Slufterbollen	Raai 09	3	116280	571567
De Bol	Raai 09	2	121628	568788	Slufterbollen	Raai 10	3	116408	571466
De Bol	Raai 10	2	121713	568733	De Slufter noord	Raai 11	3	118228	574505
Westerkolk oost	Raai 11	2	117704	566939	De Slufter noord	Raai 12	3	118243	574507
Westerkolk oost	Raai 12	2	117652	566890	De Slufter noord	Raai 13	3	118357	574567
Westerkolk oost	Raai 13	2	117568	566920	De Slufter noord	Raai 14	3	118428	574687
Westerkolk oost	Raai 14	2	117527	566897	De Slufter noord	Raai 15	3	118417	574689
Westerkolk oost	Raai 15	2	117614	566856	De Muy west	Raai 16	3	113982	570258
Molenkil	Raai 16	2	116354	567067	De Muy west	Raai 17	3	114215	570570
Westerkolk west	Raai 17	2	116910	566634	De Muy west	Raai 18	3	114452	570749
Westerkolk west	Raai 18	2	116779	566896	De Muy west	Raai 19	3	114667	571154
Westerkolk west	Raai 19	2	116930	566615	De Muy west	Raai 20	3	114836	571354
Westerkolk west	Raai 20	2	117015	566594	De Muy west	Raai 20	3	114809	571336
De Leemput oost	Raai 21	2	119683	564122	De Muy zuid	Raai 21	3	114463	569490
De Leemput oost	Raai 22	2	119844	563889	De Muy zuid	Raai 22	3	114407	569444
De Leemput oost	Raai 23	2	119900	563792	De Muy zuid	Raai 23	3	114871	569948
De Leemput oost	Raai 24	2	120002	563854	De Muy zuid	Raai 24	3	115165	569981
De Leemput oost	Raai 25	2	119791	563833	De Muy zuid	Raai 25	3	115194	569988
De Leemput west	Raai 26	2	119765	563886	De Slufter zuid	Raai 26	3	117733	573190
De Leemput west	Raai 27	2	119735	563780	De Slufter zuid	Raai 27	3	117731	573288
De Leemput west	Raai 28	2	119646	563684	De Slufter zuid	Raai 28	3	117763	573371
De Leemput west	Raai 29	2	119601	563627	De Slufter zuid	Raai 29	3	117653	573026
De Leemput west	Raai 30	2	119619	563569	De Slufter zuid	Raai 30	3	117588	572943
De Staart	Raai 31	2	115692	566310					

Professionals Texel

raai-	nr	x_coord	y_coord	raai-	nr	x_coord	y_coord	raai-	nr	x_coord	y_coord
A-J	1	116395	563199	PvdL	6	111168	563399	PvdL	47	116484	567853
A-J	2	117395	563166	PvdL	7	109785	559652	PvdL	48	117781	568390
A-J	3	118880	563821	PvdL	8	110202	559955	PvdL	49	118846	568390
A-J	4	119319	564209	PvdL	10	109951	560875	RK	1	113800	568800
A-J	5	119882	562946	PvdL	11	111385	560748	RK	2	114200	569200
A-J	6	117672	562228	PvdL	12	111444	561409	RK	3	114200	568800
A-J	7	115249	565151	PvdL	13	112399	561748	RK	4	115200	569300
A-J	8	116407	565258	PvdL	14	112488	560785	RK	5	115300	568400
A-J	9	116693	564872	PvdL	15	113727	560324	RK	6	114800	567600
A-J	10	117239	564863	PvdL	16	114516	560358	RK	7	116600	560500
A-J	11	117814	565307	PvdL	17	114607	561401	RK	8	117400	560500
A-J	12	118318	564914	PvdL	18	115422	561204	RK	9	118200	560700
A-J	13	121238	574224	PvdL	19	115864	562195	RK	10	118000	561800
A-J	14	120951	574350	PvdL	20	113667	564776	RK	11	116300	561500
A-J	15	120808	575576	PvdL	21	113837	565120	RK	12	116100	562000
A-J	16	120512	576280	PvdL	22	113539	566163	RK	13	113200	559400
A-J	17	119692	577186	PvdL	23	114110	564199	RK	14	114700	557500
A-J	18	119129	575351	PvdL	24	115509	564582	RK	15	115000	557900
A-J	19	120495	573634	PvdL	25	115021	565376	RK	16	115900	559300
A-J	20	119586	574691	PvdL	26	118416	566217	RK	17	115800	560500
A-J	21	118532	574223	PvdL	27	119629	566995	RK	18	114700	559000
A-J	22	118445	574288	PvdL	28	120392	566232	RK	19	112782	562197
A-J	23	119832	573468	PvdL	29	120670	565726	RK	20	113287	562669
A-J	24	121410	573647	PvdL	30	119833	565758	RK	21	113852	563141
A-J	25	120323	571172	PvdL	31	118139	565775	RK	22	114161	562767
A-J	26	120720	572820	PvdL	32	119456	568261	RK	23	114392	563383
A-J	27	119259	572947	PvdL	33	120469	567607	RK	24	112100	564569
A-J	28	119034	572785	PvdL	34	119701	567256	RK	25	121249	567801
A-J	29	118258	573511	PvdL	35	118217	566968	RK	26	122163	567397
A-J	30	121446	571386	PvdL	36	117454	567320	RK	27	122172	566314
A-J	31	121964	571030	PvdL	37	115940	567445	RK	28	122113	565926
A-J	32	120167	569274	PvdL	38	117703	571140	RK	29	121390	565306
A-J	33	111013	563305	PvdL	39	118147	571171	RK	30	120832	564615
A-J	34	111055	564094	PvdL	40	119594	571630	RK	31	121315	568956
A-J	35	112077	559587	PvdL	41	116013	570620	RK	32	121881	569904
PvdL	1	113916	567153	PvdL	42	117765	570733	RK	33	122289	571027
PvdL	2	114790	566695	PvdL	43	118894	570176	RK	34	122442	571320
PvdL	3	112289	566276	PvdL	44	116916	569552	RK	35	122550	572751
PvdL	4	111975	566065	PvdL	45	117241	569403	RK	36	122369	573163
PvdL	5	111617	564167	PvdL	46	118225	569558				

Bijlage 2 Aantal gevangen noordse woelmuizen en aardmuizen Texel 2006

Per raai het aantal gevangen noordse woelmuizen (groen) en aardmuizen (blauw).

gebied	raai	x_coord	y_coord	NW	AM	gebied	raai	x_coord	y_coord	NW	AM
Mokbaai	Raai 01	114100	557600	----	----	A-J	21	118532	574223	2	----
Mokbaai	Raai 02	113040	558070	1	----	A-J	22	118445	574288	----	----
Mokbaai	Raai 03	113080	558100	----	----	A-J	23	119832	573468	----	----
Mokbaai	Raai 04	112170	558410	----	----	A-J	24	121410	573647	----	----
Mokbaai	Raai 05	112110	558150	----	----	A-J	25	120323	571172	----	----
Mokbaai	Raai 06	112220	557940	----	----	A-J	26	120720	572820	1	----
Mokbaai	Raai 07	112330	557840	1	----	A-J	27	119259	572947	----	----
Mokbaai	Raai 08	112660	557210	4	----	A-J	28	119034	572785	----	----
Mokbaai	Raai 09	112830	557430	----	----	A-J	29	118258	573511	21	----
Mokbaai	Raai 10	113720	556930	18	----	A-J	30	121446	571386	----	----
Hoogezandskil	Raai 01	119032	570040	----	----	A-J	31	121964	571030	----	----
Hoogezandskil	Raai 02	119181	570013	----	----	A-J	32	120167	569274	----	----
Hoogezandskil	Raai 03	119455	569723	----	----	A-J	33	111013	563305	2	----
Hoogezandskil	Raai 04	119389	569733	3	---	A-J	34	111055	564094	6	----
Hoogezandskil	Raai 05	119347	569798	----	----	A-J	35	112077	559587	----	2
De Bol	Raai 06	120829	568333	----	----	PvdL	1	113916	567153	----	----
De Bol	Raai 07	120998	568744	----	----	PvdL	2	114790	566695	----	----
De Bol	Raai 08	121524	568859	----	----	PvdL	3	112289	566276	6	----
De Bol	Raai 09	121628	568788	----	----	PvdL	4	111975	566065	----	----
De Bol	Raai 10	121713	568733	----	----	PvdL	5	111617	564167	----	----
Westerkolk oost	Raai 11	117704	566939	----	----	PvdL	6	111168	563399	----	----
Westerkolk oost	Raai 12	117652	566890	----	----	PvdL	7	109785	559652	26	----
Westerkolk oost	Raai 13	117568	566920	----	----	PvdL	8	110202	559955	7	----
Westerkolk oost	Raai 14	117527	566897	----	----	PvdL	10	109951	560875	----	----
Westerkolk oost	Raai 15	117614	566856	----	----	PvdL	11	111385	560748	1	----
Molenkil	Raai 16	116354	567067	1	---	PvdL	12	111444	561409	----	----
Westerkolk west	Raai 17	116910	566634	----	----	PvdL	13	112399	561748	----	----
Westerkolk west	Raai 18	116779	566896	----	----	PvdL	14	112488	560785	----	----
Westerkolk west	Raai 19	116930	566615	----	----	PvdL	15	113727	560324	----	----
Westerkolk west	Raai 20	117015	566594	----	----	PvdL	16	114516	560358	----	----
De Leemput oost	Raai 21	119683	564122	6	---	PvdL	17	114607	561401	----	----
De Leemput oost	Raai 22	119844	563889	----	----	PvdL	18	115422	561204	----	----
De Leemput oost	Raai 23	119900	563792	----	----	PvdL	19	115864	562195	1	----
De Leemput oost	Raai 24	120002	563854	----	----	PvdL	20	113667	564776	----	----
De Leemput oost	Raai 25	119791	563833	----	----	PvdL	21	113837	565120	----	----
De Leemput west	Raai 26	119765	563886	1	---	PvdL	22	113539	566163	----	----
De Leemput west	Raai 27	119735	563780	----	----	PvdL	23	114110	564199	----	----
De Leemput west	Raai 28	119646	563684	----	----	PvdL	24	115509	564582	----	----
De Leemput west	Raai 29	119601	563627	----	----	PvdL	25	115021	565376	----	----
De Leemput west	Raai 30	119619	563569	----	----	PvdL	26	118416	566217	----	----
De Staart	Raai 31	115692	566310	----	----	PvdL	27	119629	566995	----	----
De Staart	Raai 32	115753	566356	1	---	PvdL	28	120392	566232	----	----
De Staart	Raai 33	115722	566265	----	----	PvdL	29	120670	565726	----	----
De Staart	Raai 34	115655	566141	----	----	PvdL	30	119833	565758	----	----
De Staart	Raai 35	115672	565995	----	----	PvdL	31	118139	565775	----	----
Zandkes	Raai 36	120898	564938	----	----	PvdL	32	119456	568261	----	----
Zandkes	Raai 37	120903	564885	----	----	PvdL	33	120469	567607	----	----
Zandkes	Raai 38	120744	564510	----	----	PvdL	34	119701	567256	----	----

De Snippen	Raai 39	118968	562274	----	----	PvdL	35	118217	566968	----	----
De Snippen	Raai 40	118919	562305	----	----	PvdL	36	117454	567320	----	----
De Muy oost	Raai 01	115134	570447	4	---	PvdL	37	115940	567445	1	----
De Muy oost	Raai 02	115022	570531	10	---	PvdL	38	117703	571140	----	----
De Muy oost	Raai 03	114898	570616	3	---	PvdL	39	118147	571171	3	----
De Muy oost	Raai 04	115103	570460	---	---	PvdL	40	119594	571630	----	----
De Muy oost	Raai 05	115058	570503	---	---	PvdL	41	116013	570620	6	----
Slufterbollen	Raai 06	116177	571483	---	---	PvdL	42	117765	570733	----	----
Slufterbollen	Raai 07	116214	571621	2	---	PvdL	43	118894	570176	----	----
Slufterbollen	Raai 08	116243	571603	4	---	PvdL	44	116916	569552	----	----
Slufterbollen	Raai 09	116280	571567	---	---	PvdL	45	117241	569403	----	----
Slufterbollen	Raai 10	116408	571466	---	---	PvdL	46	118225	569558	----	----
De Slufter noord	Raai 11	118228	574505	---	---	PvdL	47	116484	567853	----	----
De Slufter noord	Raai 12	118243	574507	---	---	PvdL	48	117781	568390	7	----
De Slufter noord	Raai 13	118357	574567	---	---	PvdL	49	118846	568390	----	----
De Slufter noord	Raai 14	118428	574687	---	---	RK	1	113800	568800	5	----
De Slufter noord	Raai 15	118417	574689	1	---	RK	2	114200	569200	----	----
De Muy west	Raai 16	113982	570258	1	---	RK	3	114200	568800	----	----
De Muy west	Raai 17	114215	570570	---	---	RK	4	115200	569300	14	----
De Muy west	Raai 18	114452	570749	---	---	RK	5	115300	568400	----	----
De Muy west	Raai 19	114667	571154	---	---	RK	6	114800	567600	----	----
De Muy west	Raai 20	114836	571354	8	---	RK	7	116600	560500	----	----
De Muy zuid	Raai 21	114463	569490	1	---	RK	8	117400	560500	----	----
De Muy zuid	Raai 22	114407	569444	4	---	RK	9	118200	560700	----	----
De Muy zuid	Raai 23	114871	569948	1	---	RK	10	118000	561800	1	----
De Muy zuid	Raai 24	115165	569981	1	---	RK	11	116300	561500	1	----
De Muy zuid	Raai 25	115194	569988	---	---	RK	12	116100	562000	2	----
De Slufter zuid	Raai 26	117733	573190	---	---	RK	13	113200	559400	1	----
De Slufter zuid	Raai 27	117731	573288	---	---	RK	14	114700	557500	----	----
De Slufter zuid	Raai 28	117763	573371	---	---	RK	15	115000	557900	----	----
De Slufter zuid	Raai 29	117653	573026	---	---	RK	16	115900	559300	----	----
De Slufter zuid	Raai 30	117588	572943	5	---	RK	17	115800	560500	----	----
A-J	1	116395	563199	----	----	RK	18	114700	559000	----	----
A-J	2	117395	563166	----	----	RK	19	112782	562197	----	----
A-J	3	118880	563821	----	----	RK	20	113287	562669	----	----
A-J	4	119319	564209	----	----	RK	21	113852	563141	1	----
A-J	5	119882	562946	----	----	RK	22	114161	562767	----	----
A-J	6	117672	562228	----	----	RK	23	114392	563383	----	----
A-J	7	115249	565151	----	----	RK	24	112100	564569	----	----
A-J	8	116407	565258	----	----	RK	25	121249	567801	----	----
A-J	9	116693	564872	----	----	RK	26	122163	567397	1	----
A-J	10	117239	564863	----	----	RK	27	122172	566314	----	----
A-J	11	117814	565307	----	----	RK	28	122113	565926	----	----
A-J	12	118318	564914	----	----	RK	29	121390	565306	----	----
A-J	13	121238	574224	----	----	RK	30	120832	564615	----	----
A-J	14	120951	574350	1	----	RK	31	121315	568956	----	----
A-J	15	120808	575576	----	----	RK	32	121881	569904	----	----
A-J	16	120512	576280	5	----	RK	33	122289	571027	5	----
A-J	17	119692	577186	----	----	RK	34	122442	571320	1	----
A-J	18	119129	575351	----	----	RK	35	122550	572751	1	----
A-J	19	120495	573634	----	----	RK	36	122369	573163	1	----
A-J	20	119586	574691	----	1						

